

نشست بررسی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها و صنایع بزرگ استان خوزستان

با همکاری :

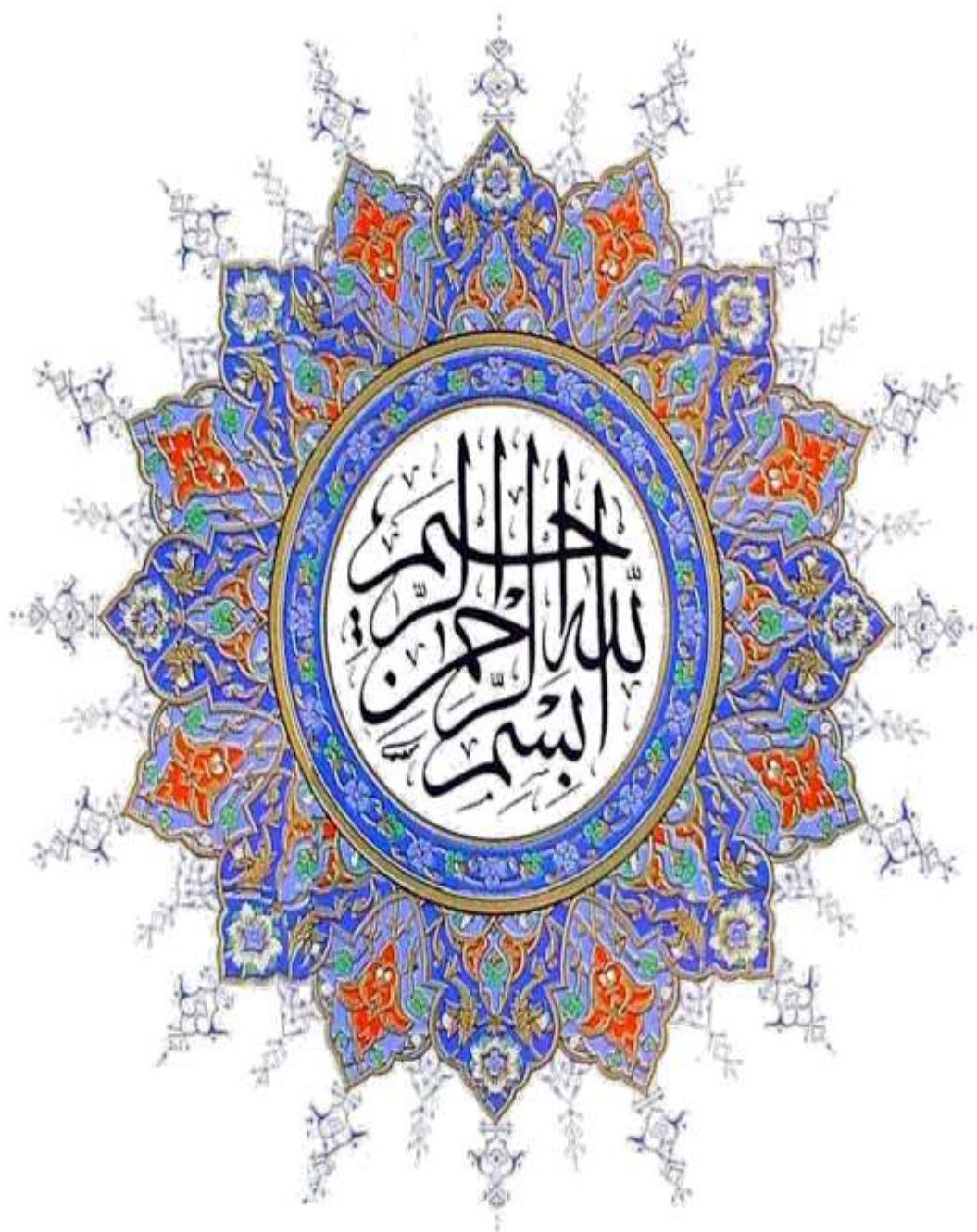
شبکه ملی جامعه و دانشگاه- شعبه دانشگاه
شهید چمران اهواز
انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات-
شعبه خوزستان

قطب آموزش مداوم دانشگاه شهید چمران اهواز

سازمان مدیریت صنعتی-
نمایندگی خوزستان
سه‌شنبه ۱۹ اسفند ۱۳۹۹

قطب آموزش مداوم دانشگاه شهید چمران اهواز

فهرست مطالب

۳	مقدمه.....
۵	برنامه اجرایی نشست.....
۶	دستاوردهای نشست.....
۶	دکتر ربیعی سخنگوی هیئت دولت.....
۸	دکتر غلامحسین خواجه رئیس دانشگاه شهید چمران اهواز.....
۹	دکتر هادی خانیکی رئیس انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات.....
۱۰	مهندس اسماعیل زمانی مدیرعامل منطقه آزاد اروند.....
۱۱	دکتر سعید رسولی مدیرعامل شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران.....
۱۲	دکتر حمیدرضا خدابخشی معاون برنامه ریزی سازمان آب و برق خوزستان.....
۱۴	دکتر جعفر جنامی نیا مدیر آموزش و توسعه منابع انسانی شرکت فولاد خوزستان.....
۱۷	مهندس شهرام وردک مدیر روابط عمومی شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب.....
	دکتر مسعود صفایی مقدم رئیس قطب آموزش مداوم و دبیر شبکه‌ی ملی جامعه و دانشگاه (دفتر خوزستان).....
۲۰	دکتر یداله مهرعلی زاده عضو قطب آموزش مداوم دانشگاه شهید چمران اهواز، مدیرعامل شرکت فرتاک صنعتی سازمان مدیریت صنعتی خوزستان و مجری طرح مسئولیت اجتماعی سازمان آب و برق خوزستان.....
۲۲

مقدمه

با هدف بررسی و ارزیابی و تحلیل ابعاد مسئولیت اجتماعی و آگاهی از دیدگاه‌های مسئولین استانی اولین نشست بررسی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها و صنایع بزرگ استان خوزستان در روز سه‌شنبه ۱۹ اسفندماه ۱۳۹۹ ساعت ۱۴ لغایت ۱۷ با حضور جناب آقای دکتر ربیعی سخنگوی هیات دولت به شکل مجازی برگزار گردید.

در این نشست با مشارکت و همکاری شبکه ملی جامعه و دانشگاه- شعبه دانشگاه شهید چمران اهواز، انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات-شعبه خوزستان، سازمان مدیریت صنعتی- نمایندگی خوزستان و مدیران سازمان آب و برق خوزستان، منطقه آزاد اروند، مناطق نفت خیز جنوب، شرکت فولاد خوزستان، و سازمان راه آهن جمهوری اسلامی ایران موضوع مسئولیت اجتماعی صنایع خوزستان بررسی گردید.

لذا مجموعه حاضر جمع بندی و خلاصه سخنان سخنرانان و دیدگاه‌های صاحب‌نظران که به دلیل فشردگی زمان ارائه و مشکلات ارتباطی در نشست ارائه نشد در این گزارش آورده شده‌اند. سخنرانان با تشریح اهمیت و ضرورت توجه روزافزون به موضوع مسئولیت اجتماعی به طرح دیدگاه‌های خود پرداختند. در ادامه جمع بندی این نشست نشان داد:

۱. مسئولیت اجتماعی به عنوان یک گفتمان فرهنگی و جنبش اجتماعی در سطح بین المللی، ملی، استانی و محلی مورد توجه مدیران بخش های دولتی و خصوصی و تعاونی قرار گرفته شود.

۲. با انجام پژوهش‌های تحلیلی به توسعه، تعمیق و ژرفا بخشی مفهوم مسئولیت اجتماعی پرداخته شود. برنامه‌های توسعه و تاثیر آنها در ارتقای تفکر و طراحی و اجرای برنامه‌های توسعه کمی و کیفی مسئولیت اجتماعی تحلیل و بررسی شوند. و در تدوین برنامه توسعه هفتم جایگاه مسئولیت اجتماعی در استراتژی‌ها و سیاست‌های ملی و منطقه‌ای و استانی و محلی تقویت گردد.

۳. دانشگاه شهید چمران با همکاری دیگر نهادهای علمی و سازمان‌های مردم‌نهاد به ارزیابی اقدامات مسئولیت اجتماعی و بازنگری استراتژی‌ها و برنامه‌های کنونی توجه نماید.

برنامه اجرایی نشست

برنامه اجرایی نشست " بررسی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها و صنایع بزرگ استان خوزستان در روز سه‌شنبه ۱۹ اسفندماه ۱۳۹۹ ساعت ۱۴ لغایت ۱۷ با حضور جناب آقای دکتر ربیعی سخنگوی هیات دولت برگزار گردید.

ردیف	سخنران
۱.	دکتر علی ربیعی سخنگوی دولت
۲.	دکتر هادی خانیکی رئیس انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات
۳.	آقای دکتر خواجه رئیس دانشگاه شهید چمران اهواز
۴.	مهندس اسماعیل زمانی مدیر عامل سازمان منطقه‌ی آزاد اروند
۵.	دکتر سعید رسولی مدیر عامل شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران
۶.	دکتر حمیدرضا خدابخشی معاون برنامه ریزی سازمان آب و برق خوزستان
۷.	دکتر جعفر جنامی نیا مدیر آموزش و توسعه منابع انسانی شرکت فولاد خوزستان
۸.	مهندس شهرام وردک مدیر روابط عمومی شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب
۹.	دکتر ندا شفیعی مدیر روابط عمومی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۰.	دکتر مسعود صفایی‌مقدم دبیر شبکه‌ی ملی جامعه و دانشگاه (دفتر خوزستان)
۱۱.	دکتر یداله مهرعلی‌زاده

عضو قطب آموزش مداوم دانشگاه شهید چمران اهواز و مدیرعامل شرکت فرتاک صنعتی سازمان مدیریت صنعتی خوزستان	
---	--

دستاوردهای نشست

اهم مطالب بیان شده توسط سخنرانان در نشست مسئولیت اجتماعی به شرح زیر بود:

دکتر ربیعی سخنگوی هیئت دولت

- ✚ ضرورت دارد نگاهی نو به مسئولیت اجتماعی در دستگاههای اجرایی و بخش خصوصی بوجود آید. اگر مفهوم مسئولیت اجتماعی امروز را به یک گفت‌وگوی اجتماعی و یا یک جنبش اجتماعی تبدیل کنیم، می‌تواند نقش تاریخی موثری داشته باشد .
- ✚ در حال حاضر نگاهی به مسئولیت اجتماعی شرکتی پررنگ است و این نگاه تقلیل‌گرایانه ارزش معنوی مسئولیت‌پذیری دستگاههای دولتی و اجرایی نسبت به سرنوشت نسلها را به مخاطره می‌اندازد.
- ✚ ضرورت دارد فرهنگ مسئولیت اجتماعی در بین مدیران و سیاستیون و برنامه‌ریزی توسعه یابد. فرهنگ سازی نیاز اولیه اجرای مسئولیت اجتماعی است. در شرایط امروز کشورمان بیش از هر دوره‌ی دیگر نیازمند گسترش و نهادینه کردن مفهوم مسئولیت اجتماعی در جامعه هستیم.
- ✚ در طول جنگ شرایط سخت روحی و روانی بر اهالی خوزستان تحمیل شد. سازمان‌ها و صنایع فعال در این استان باید به گونه‌ای عمل کنند که این شرایط تغییر کرده و به سمت روحیه اجتماعی و سرزندگی حرکت کند.
- ✚ آثار تخریبی شرکت‌ها بر محیط زیست طلب می‌کند، در مسیر اجرای مسئولیت‌های اجتماعی نسبت به حفظ و گسترش محیط زیست گام برداشت.
- ✚ ضرورت دارد عملکرد دستگاههای اجرایی در زمینه مسئولیت اجتماعی در مفهوم عمیق آن بررسی و ارزیابی گردد. زیرا نگاه تجاری به مسئولیت اجتماعی در قالب بعضی از جوایز مرسوم موجب شده ارزش و جایگاه مهم مسئولیت اجتماعی تضعیف گردد.

دستگاه‌های اجرایی بخش دولتی و خصوصی در تدوین برنامه‌های استراتژیک خود استراتژی‌های مرتبط با ارتقای مسئولیت اجتماعی را در اولویت قرار دهند. سازمان‌ها و شرکت‌های صنعتی با تعریف مسئولیت اجتماعی در برنامه استراتژیک، جایگاه این مقوله را ارتقاء و تثبیت کنند. از سوی هیأت دولت هم فعالیت‌هایی در تدوین استاندارد ملی مسئولیت‌های اجتماعی در حال انجام است، که امیدواریم تا پایان دولت یازدهم تکمیل و ابلاغ شود.

استان خوزستان بیش از گذشته نیاز به تجربه‌های جدید برای مسئولیت‌های اجتماعی تمام دستگاه‌های دولتی و غیردولتی دارد؛ محلی دیدن مسئولیت اجتماعی و برنامه‌ریزی محلی، مساله مهمی است. باید به بومی کردن استعدادهای ما بیشتر از این توجه کنیم. اگر در خوزستان مجموع امکانات استان با زندگی مردم گره نخورده است، به این دلیل است که دانش اتصال زیرساخت‌ها به زندگی معیشتی مردم را نداریم و در این زمینه کار نشده است. در روستاها به گونه‌ای اشتغال روستاها را به زیرساخت‌های موجود گره زده‌ایم و نرخ روستاییان کشور در سال ۱۳۹۸ از سه درصد به ۲۹ درصد رسید.

وجود صنایع کلان در خوزستان، حاشیه‌نشینی در این استان افزایش داشته است و ۷۵ درصد از جمعیت این استان یا حاشیه‌نشین‌اند و یا در روستاهای حاشیه شهرها زندگی می‌کنند. نسل سوم حاشیه‌نشینی، روستاهای حاشیه‌نشین هستند. با وجود خشکسالی، گرما، آلودگی و... نیاز است به گونه‌ای ظرفیت‌های استان را افزایش دهیم. استان خوزستان جزو ۱۰ استان با بیشترین تجربه‌ی جرایم است. با این وضعیت باید احساس خطر کنیم و مسئولیت اجتماعی را جدی‌تر دنبال کنیم.

برای تقویت دانش محلی پودمان‌های مسئولیت اجتماعی تدوین و ترویج گردد و استانداران و مدیران در سطح ملی و منطقه‌ای و استانی و محلی برای اتصال دانش بومی مسئولیت اجتماعی اهتمام ویژه داشته باشند.

دکتر غلامحسین خواجه رئیس دانشگاه شهید چمران اهواز

نظر به اهمیت و مشکلات ناشی از برنامه های توسعه و پروژه های اجرای شده اهمیت دارد دانشگاه تلاش بیشتری برای پرداختن به مسئولیت اجتماعی داشته باشند. با گذار از دانشگاه‌های نسل دوم به دانشگاه‌های کارآفرین و جامعه‌محور در صدد تحقق یکی از اهداف دانشگاه و ارتباط هرچه بیشتر با سازمان‌ها، صنایع و نهادها هستیم .

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز تاکید بسیاری بر هدف‌گذاری دانشگاه‌ها برای حل مشکلات جامعه و صنعت دارد و از این نظر تلاش برای رفع تنگناها جزو اهداف و وظایف دانشگاه‌های کشور است .

تحقق اهداف برنامه‌ی نخست پنج ساله‌ی راهبردی دانشگاه در ارتباطات با سازمان‌ها و صنایع بزرگ استان و کشور موجب شده که در تدوین برنامه دوم راهبردی نیز به این مهم پرداخته شود، تا دانشگاه بتواند به مسئولیت اجتماعی خود در قبال جامعه، عمل کند . دانشگاه شهید چمران در راستای مسولیت اجتماعی خود در جریان سیلاب و همچنین کرونا اقدامات مهمی برای حضور در عرصه های مختلف و برقرار ارتباط با مردم معطوف داشته است.

حضور بیش از ششصد عضو هیئت علمی تمام‌وقت و بیش از ۱۴ هزار دانشجو که بخش زیادی از آنها دانشجوی تحصیلات تکمیلی افق‌های روشنی را برای عمل به مسئولیت اجتماعی و اجرای طرح‌های تحقیقاتی و پروژه‌های کلان ترسیم کرده‌ایم و در نظر داریم رویکرد برنامه‌های بلندمدت دانشگاه شهید چمران اهواز به سمت ارتباط گسترده‌تر با جامعه و صنعت و در نتیجه، دانشگاه جامعه‌محور باشد .

دکتر هادی خانیکی رئیس انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات

- ❖ بررسی تیم ریاست جمهوری در گزارش سیلاب ایران و استان خوزستان نشان داده که دیدگاه‌های ایجاد سدها و برنامه ریزی‌های عمرانی در استانها و بویژه استان خوزستان معضلاتی برای محیط زیست ایجاد کرده است.
- ❖ خوزستان صف مقدم تولید است و سهم بزرگی در تولید ناخالص ملی ایفا می‌کند. نقطه‌ی مشترک در گفت و گوی بین نهادهای حرفه‌ای و مدنی با دستگاه‌های اجرایی، دستیابی به راه‌حل مشترک و قابل اجراست. شرط لازم این مورد، درک مشترک از مسائل است.
- ❖ سازمانهای مردم نهاد در این زمینه نیاز است توجه ویژه و فعالیتهای خود را به صیانت از محیط زیست و انعکاس دیدگاههای مردم در زمینه توسعه زیست محیط متمرکز نمایند.
- ❖ برای صیانت از محیط زیست و ارتقای مسئولیت اجتماعی ضرورت دارد "گفتمان مسئولیت اجتماعی" تقویت و توسعه داده شود.

مهندس اسماعیل زمانی مدیرعامل منطقه آزاد اروند

✚ مسئولیت اجتماعی همواره مورد توجه مدیران منطقه آزاد بوده است. و بر اساس پروتکل‌های مربوطه در طرح‌های تاکید شده مسئولیت اجتماعی اولویت شرکت‌های منطقه آزاد اروند باشد.

✚ منطقه آزاد اروند با تقویت اقتصاد منطقه و بویژه دو شهرستان خرمشهر و آبادان و استان خوزستان همواره تلاش کرده است در راستای محرومیت زدایی حرکت نماید.

✚ یکی از اقدامات مهمی که در خوزستان باید مورد توجه قرار داده شود تقویت فرهنگ کار است. زیرا دستگاه‌های دولتی با ایجاد اشتغال دولتی فرصت توسعه کار در بخش خصوصی و حضور مردم در این عرصه‌ها را تضعیف کرده‌اند. بنابراین برای توسعه فرهنگ کارآفرینی باید زیرساخت‌های کارآفرینی در استان و منطقه آزاد تقویت گردد.

✚ منطقه آزاد اروند در تلاش است به ارزیابی اقدامات مسئولیت اجتماعی و بازننگری استراتژی‌ها و برنامه‌های کنونی توجه نماید.

دکتر سعید رسولی مدیر عامل شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران

از مهمترین اقدامات در شرکت راه آهن توجه به توسعه پایدار است. در این فرایند ما کوشش کرده ایم حمل و نقل ریلی را آسان، سریع و کم هزینه در اختیار مصرف کنندگان قرار دهیم.

حمل انواع کالاهای صادراتی، وارداتی و ترانزیتی با مناسبترین قیمت از کلیه ایستگاه‌ها و مبادی مرزهای داخل کشور به کلیه ایستگاه‌های راه آهن کشورهای آسیای میانه، اکراین و کشورهای حوزه دریای بالتیک طبق موافقتنامه منعقد شده ایران با کشورهای آسیای میانه (SMGS) و کشورهای ترکیه و سوریه برابر تعرفه TEA

حمل توشه و خرده بار به صورت درب به درب با استفاده از سرویس‌های روزانه واگن‌های توشه در کلیه ایستگاه‌های راه آهن کشور و همچنین حمل کالاهای تجاری و مسافری از مناطق آزاد تجاری به وسیله سرویس‌های روزانه واگن

در حال حاضر شبکه راه آهن ایران بالغ بر ۱۰۵۰۰ کیلومتر خط دارد و ۹۰۰۰ کیلومتر خط نیز در دست ساخت است و بر اساس چشم انداز سال ۱۴۰۴ میبایست طول خطوط راه آهن ج.ا.ایران به ۲۵۰۰۰ کیلومتر برسد. یکی از برنامه‌ها برای توسعه حمل و نقل، تلاش برای رساندن جابه جایی مسافر از ۲۷ میلیون نفر فعلی به قریب ۴۰ میلیون نفر و نیز افزایش تناژ حمل بار از ۳۶ میلیون تن فعلی به ۹۲ میلیون تن تا پایان سال ۲۰۲۰ م. (۱۳۹۹) می باشد و هدف گذاری این است که در افق ۲۰۲۵ میلادی (۱۴۰۴) سهم راه آهن در حمل بار به ۳۰٪ و در حمل مسافر به ۱۸٪ برسد. چنین اقداماتی باعث می شود سیانت بیشتری از محیط زیست کشور صورت گیرد.

دکتر حمیدرضا خدابخشی معاون برنامه ریزی سازمان آب و برق خوزستان

- ✚ سازمان آب و برق خوزستان در راستای مسئولیت اجتماعی خود طی سال‌های گذشته و اخیر اقدامات مهمی انجام داده است.
- ✚ یکی از مهمترین اقدامات ما برای نهادینه کردن مسئولیت اجتماعی استفاده از ظرفیت دانشگاه شهید چمران و متخصصان درون سازمان برای سازماندهی فعالیت‌های مرتبط با مسئولیت اجتماعی سازمان است. این مطالعه عبارتست از: طراحی مدل مسئولیت اجتماعی سازمان آب و برق خوزستان با رویکرد تاب آوری فنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سازمان ما تلاش شده است با رویکردی از جنس توسعه پایدار به موضوع مسئولیت اجتماعی نگریسته شود یعنی "تعهد مستمر کسب و کار نسبت به ارائه رفتار اخلاقی و مشارکت در توسعه اقتصادی همزمان با بهبود کیفیت زندگی نیروی کار، خانواده آنها، جامعه محلی و کل جامعه مسئولیت اجتماعی است».
- ✚ سازمان آب و برق خوزستان در صدد است مسئولیت اجتماعی در حوزه اقتصادی، قانونی، بشردوستانه و در حوزه اخلاقی را اولویت دهد.
- ✚ سازمان آب و برق خوزستان مأموریت دارد به عنوان یکی از کارگزاران مهم صنعت آب و تولید انرژی برقایی کشور در قلمرو حوضه‌های آبریز استان خوزستان با رعایت کلیه مقررات و قوانین از یک سو و با آزادی عمل و اختیارات قانونی از سوی دیگر نقش مهمی در تحقق راهبردها و اهداف کلی نظام مدیریت آب و انرژی برقایی کشور با رعایت حقوق همه ذی‌نفعان خصوصا جلب رضایت مشتریان ایفا کند. در این راستا سیاستگذاری، سرمایه‌گذاری، تنوع بخشی، تامین منابع مالی (مشارکت مردمی و بخش غیر دولتی) و برون سپاری به بخش خصوصی توانمند از ابعاد محوری مأموریت سازمان به شمار می‌رود. سازمان متعهد است از کلیه سازه‌های منابع آب و انرژی برقایی حفاظت و نگهداری کرده و به طور بهینه بهره‌برداری کند طرح‌های توسعه سد و نیروگاه برقایی را مطالعه کرده به اجرا گذارده و به نحو مطلوب به بهره‌برداری برساند از شبکه‌های آبیاری و زهکشی به نحو مطلوب بهره‌برداری نماید و از طریق کنترل کیفی آب، منابع آب شرب استاندارد برای شهروندان فراهم سازد و با اجرای فرایندهای مطالعات پایه منابع آب و مهندسی رودخانه نسبت به احیای رودخانه، منابع آب و آبخیزداری اقدام کند.

✚ سازمان برای موفقیت در انجام فعالیت‌ها و خدمات خود به توانمندسازهای خود آگاه است و بهبود و توسعه سرمایه‌های انسانی اطلاعاتی و سازمانی و تعمیق گسترش تحقیقات و پژوهش را از محورهای بنیادین مأموریت خود تلقی می‌کند.

✚ ایجاد گروه مدیریت سبز در سازمان آب و برق خوزستان : مطابق آئین‌نامه اجرایی بند (ز) ماده (۳۸) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و به پیشنهاد مدیریت HSE ، پدافند غیرعامل و مدیریت بحران، کارگروه مدیریت سبز سازمان تاسیس گردید.

✚ این سازمان به منظور استقرار سیستم مدیریت کیفیت ISO9001:2000 و رعایت قوانین و مقررات زیست محیطی ISO14001:2004 و سیستم مدیریت ایمنی و بهداشت شغلی OHSAS 18001:1999 در محدوده فعالیت‌های معاونت‌های مطالعات، طرح و توسعه سد و نیروگاه و شبکه آبیاری و زهکشی، بهره‌برداری سد و نیروگاه و شبکه‌های آبیاری و زهکشی و آبرسانی و نیز کنترل خطرات و پیشگیری از ایجاد حوادث با توجه به طرف‌های ذینفع و با رعایت قوانین و مقررات حاکم بر صنعت و سایر الزامات مربوط به فعالیت‌ها، محصولات و خدمات را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار داده است.

✚ سازمان آب و برق خوزستان بر اساس حساسیت‌های منابع آبی در سال ۱۳۸۳ بعنوان اولین شرکت زیرمجموعه مدیریت منابع آب اقدام به تاسیس دفتر بررسی‌های زیست محیطی نمود و در سال ۱۳۹۳ به منظور ایجاد وحدت رویه و یکپارچه سازی فعالیت‌های زیست محیطی و کیفیت منابع آب در سطح سازمان، دفاتر بررسی‌های زیست محیطی، امور آزمایشگاه‌های آب، خاک و رسوب و دفتر حفاظت کیفی منابع آب را ادغام و مدیریت محیط زیست و کیفیت منابع آب را تشکیل داد.

✚ بودجه مشخصی برای مسئولیت‌های اجتماعی در ردیف‌های اعتباری سازمان پیش بینی نشده است ولی در حال حاضر اقداماتی در حمایت‌های اجتماعی در مناطق محروم در قالب بندهای پراکنده صورت می‌گیرد اما اگر ردیف بودجه تفکیک شده‌ای در این خصوص تهیه و تدوین شود به طبع دست سازمان برای انجام وظایف مربوط به مسئولیت‌های اجتماعی بازتر خواهد بود.

✚ مهمترین مشکلات سازمان آب و برق در حوزه مسئولیت اجتماعی عبارتند از : عدم وجود ردیف بودجه‌ای در سازمان آب و برق و وزارت نیرو در زمینه مسئولیت اجتماعی، عدم

همکاری سازمان برنامه و بودجه در خصوص اختصاص درصدی از هزینه طرح‌های عمرانی به مساله مسئولیت اجتماعی سازمان آب و برق و عدم هماهنگی استانی در ایجاد یک صندوق مسئولیت اجتماعی برای مشارکت همه دستگاه‌های اجرایی و برنامه ریزی طرح‌های بزرگتر و مهمتر در زمینه مسئولیت اجتماعی

دکتر جعفر جنامی‌نیا مدیر آموزش و توسعه منابع انسانی شرکت فولاد خوزستان

✚ مسئولیت اجتماعی شرکتی (Corporate Social Responsibility) یکی از مباحث مهم اخلاق کسب و کار به شمار می‌رود که طبق آن نقش شرکت‌ها در جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. فولاد خوزستان به عنوان قطب تولید فولاد در کشور موفق شده است تا با انجام برنامه‌های متنوع مسئولیت‌های اجتماعی خود، موفقیت‌های بزرگی را در سال‌های گذشته به دست آورد.

✚ شرکت فولاد خوزستان در سال ۱۳۶۷ با ظرفیت تولید ۱/۵ میلیون تن شمش به بهره‌برداری رسید. خوشبختانه با اجرای طرح‌های توسعه، امروز میزان تولید به سه میلیون و ۸۰۰ هزار تن شمش فولادی و ایجاد ۱۲۵۰۰ فرصت مستقیم شغلی رسیده است. این مجموعه در حال حاضر بزرگترین عرضه‌کننده‌ی شمش فولادی کشور و دومین قطب تولید فولاد کشور می‌باشد.

✚ مسئولیت اجتماعی از منظر کلی، یعنی توجه مسئولانه به مسائل جامعه می‌باشد اما در نگاه عمیق به توسعه پایدار می‌پردازد. توسعه پایداری که در سه جنبه‌ی اقتصادی، اجتماعی و محیط زیست نمود پیدا می‌کند.

✚ در بحث ورزش باشگاه فولاد خوزستان توانسته با درخشش در سطح کشور و بین‌المللی افتخارات بسیاری را برای استان کسب کرده و روحیه نشاط را در جامعه تزریق کند. راه‌اندازی قرارگاه محرومیت‌زدایی شهدای فولاد خوزستان به منظور محرومیت‌زدایی و فعالیت‌های عمرانی، بهداشتی، تربیتی و توانمندسازی در مناطق کم برخوردار، از دیگر اقدامات این مجموعه به شمار می‌آید.

✚ حمایت مستمر مجموعه فولاد خوزستان از اقشار آسیب‌پذیر و خانواده‌های نیازمند به کمک‌های مالی محدود نشده و در مواردی مختلف: درمانی، آموزشی و .. صورت گرفته است. در ایامی که جامعه با انتشار ویروس کرونا مواجه است، پشتیبانی صنعت از شبکه‌ی بهداشت می‌تواند به کاهش آلام و ایمن‌سازی جامعه کمک شایانی کند.

توجه به مسئولیت اجتماعی در کنار توسعه از مهم‌ترین دغدغه‌های مجموعه فولاد خوزستان است: ماهیت تولید فولاد به گونه‌ای است که محیط زیست اطراف را تحت تاثیر قرار می‌دهد، در مجموعه فولاد خوزستان حفظ و توسعه محیط زیست، از اولویت‌های برنامه‌ریزی به شمار می‌آید، به طوری که تا به امروز ۵۰۰ هکتار فضای سبز ایجاد کرده است. این رقم ۵ برابر مقداری است که بر اساس استاندارد صنایع در نظر گرفته شده است. از طرفی پایش برخط اثرات زیست محیطی فرایندهای تولیدی و اتصال آن به سامانه سازمان حفاظت از محیط زیست استان از دیگر اقدامات خوداظهاری این شرکت است.

فولاد خوزستان، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان فولاد در کشور و الگوی مسئولیت‌های اجتماعی، از واحدهای گندله‌سازی، احیاء مستقیم و فولادسازی تشکیل شده است. این مجموعه همچنین کارخانه‌های جانبی مختلفی مانند کارخانه آهک، اسکله اختصاصی، نیروگاه و تصفیه خانه پساب‌های صنعتی و... دارد. وسعت و بزرگی مجموعه مذکور موجب ایجاد مسئولیت‌های اجتماعی متعددی برای شرکت فولاد خوزستان شده است که خوشبختانه با مدیریت اصولی و بهره‌گیری از کادر مجرب، این شرکت توانست مسوولیت‌های اجتماعی خود را محقق نموده و تاثیرات مثبتی را در حوزه‌های مختلف از خود بر جای بگذارد.

حفاظت از محیط زیست صرف نظر از الزامات قانونی، بعنوان بخشی از مسئولیت‌های اجتماعی دارای نقشی اساسی در تداوم کسب و کار و بهبود وجهه اجتماعی شرکت‌ها است. علاوه بر پروژه‌های زیست محیطی که از ابتدای شروع فعالیت‌های شرکت تا سال ۹۸ به سرانجام رسیده بودند، طرح تکمیلی جامع زیست محیطی فولاد خوزستان مشتمل بر مجموعه‌ای از اقدامات اجرایی و ۳۳ پروژه زیست محیطی در سال ۹۸ با هدف بهبود مستمر عملکرد فولاد خوزستان در این حوزه تصویب گردید.

از مجموع پروژه‌های این طرح که عمدتاً در زمینه نصب دستگاه‌های غبارگیر جدید، توسعه شبکه‌های پاکسازی واحدها بمنظور امکان استفاده از ماشین‌های وکیوم کلینر، احداث رینگ شستشوی محوطه سایتها و بهبود مدیریت پسماندهای صنعتی است، تا کنون عملیات اجرایی ۷ پروژه با هزینه ۲۱۱ میلیارد ریال اتمام یافته و وارد فاز بهره برداری شده‌اند و در حال حاضر نیز ۲۶ پروژه با برآورد هزینه بالغ بر ۴۸۵۰ میلیارد ریال در دست اقدام می‌باشند. از دیگر اقدامات انجام شده میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

- حفظ شاخص‌های آلایندگی پساب خروجی، گازهای آلاینده در هوای آزاد و نیز گازهای خروجی از فرآیندهای تولید در محدوده استانداردهای ملی
- اجرای سیستم مدیریت پسماند و استفاده مجدد و یا فروش بیش از ۸۵٪ پسماندهای صنعتی

- ارزیابی پیامدهای زیست محیطی مربوط به طرح‌های توسعه
- توسعه شبکه پایش آلاینده‌های زیست محیطی به منظور حصول اطمینان از انطباق با استانداردهای ملی
- تدوین گزارشات سه ماهه خود اظهاری و انعکاس آنها به اداره حفاظت محیط زیست اهواز
- اجرای ممیزی شخص ثالث نظام مدیریت زیست محیطی و تمدید گواهینامه ایزو ۱۴۰۰۱ بمدت یکسال

در زمینه فعالیتهای اجتماعی هم می‌توان موارد زیر را ذکر نمود :

✚ کمک‌های انجام یافته شامل کمک به مراکز فرهنگی و حوزه‌های علمیه، مساجد و پایگاه‌های مقاومت بسیج با تمرکز بر تقویت ارزش‌های فرهنگی به ویژه روستاهای همجوار و مشارکت در امر ورزش همگانی و قهرمانی، از جمله باشگاه فرهنگی ورزشی آینده سازان فولاد خوزستان و همچنین انجام تکالیف قانونی شامل پرداخت مالیات .

✚ شرکت فولاد خوزستان حفاظت و رفاه روستاهای همجوار را مورد توجه قرار داده و علاوه بر احداث تصفیه‌خانه، اقدام به ساخت مسجد و حسینیه، اختصاص زمین جهت بنای مدرسه، اقدامات متعددی جهت ارتقای سطح فرهنگ این مناطق انجام داده است .

✚ همچنین شرکت، مبادرت به تهیه بسته‌های حمایتی و توزیع آنها در مناسبت‌های مختلف در میان نیازمندان نموده است. از دیگر اقدامات، می‌توان به ترغیب و تشویق کارکنان در مشارکت در فعالیتهای خیریه و عام‌المنفعه اشاره کرد. در این زمینه می‌توان به مشارکت ۳۶۳ نفر از کارکنان در اهدای خون، مشارکت ۳۶۰۰ نفری در نهاد بسیج و مشارکت ۶۰۰ نفر در امر بازسازی عتبات عالیات و همچنین مشارکت ۶۰۰ نفر از کارکنان در طرح اکرام ایتم اشاره کرد.

✚ پاسخ‌گویی به حضور مردم و نهادهای علمی یکی دیگر از مصادیق مسئولیت‌های اجتماعی به‌شمار می‌رود. شرکت فولاد خوزستان در راستای انجام این مهم، موفق به پذیرش بازدیدکنندگان متعددی شد. این شرکت تا کنون ۵۸۷۴ نفر را در حوزه بازدیدهای عمومی شامل مراکز آموزشی و دانشگاه‌ها، ۲۵۱ نفر در حوزه بازدید خصوصی و ۳۲ گروه را در حوزه بازدیدهای ویژه مورد پذیرش و پذیرایی خود قرار داده است.

✚ فعالیت‌های موثر در حوزه بهداشت و سلامت مردم از محورهای است که اقدامات قابل توجهی در راستای ایفای مسئولیت اجتماعی توسط شرکت صورت گرفته است. از ساخت مراکز بهداشت و درمانگاه در مناطق محروم تا اجرای پروژه بیمارستان تخصصی و کمک به بیمارستانها و مراکز درمانی در دوران پاندمی کرونا و پیش از آن .

مهندس شهرام وردک مدیر روابط عمومی شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب

شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب در اجرای رویکردهای نوین حوزه‌ی مسئولیت‌های اجتماعی که در نظام‌نامه‌ی CSR وزارت نفت متبلور شده است بر مسئولیت اجتماعی تاکید زیادی داشته است.

توجه به مسائل محیط‌زیستی و کاهش مستمر آلاینده‌گی، در بسیاری از کشورهای پیشرفته، به عنوان اصلی‌ترین فعالیت در حوزه‌ی مسئولیت اجتماعی شرکتی قلمداد می‌گردد، گفت: صنعت نفت به طور عام و شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب به طور خاص، پیش از آنکه یک بنگاه اقتصادی ملی محسوب شود، یک نهاد مولد اجتماعی است و افزایش سرمایه اجتماعی، قطعاً افزایش پایداری این صنعت را به دنبال خواهد داشت.

تداوم کسب و کار ما در گرو سازگاری هرچه بیشتر صنعت ما با اکوسیستم‌های اجتماعی، محیط‌زیستی و فرهنگی جامعه‌ی میزبان و محیط پیرامون است که خوشبختانه در نظام‌نامه‌ی مسئولیت اجتماعی صنعت نفت نیز تمرکز ویژه‌ای بر هر سه حوزه‌ی یادشده وجود دارد.

اجرای نظام مدیریت پسماندهای صنعتی و کاهش مستمر آلاینده‌گی منابع خاک در حوزه‌های عملیاتی شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب، از جمله اقدامات مهمی بوده است که در دوره‌ی دولت دوازدهم، در جهت بهبود عملکرد محیط‌زیستی انجام شده و آمار آن به شکل مستمر به سازمان محیط‌زیست اعلام می‌گردد.

انجام پروژه‌های متعدد به منظور کاهش آلودگی هوا را از دیگر طرح‌های شاخص در حوزه‌ی محیط‌زیست است. میزان گازسوزی در مشعل‌های مناطق نفت‌خیز جنوب که در ابتدای انقلاب ۸۰ درصد بود، اکنون به ۱۶ درصد تقلیل یافته و برای همین مقدار باقیمانده نیز طرح‌هایی با اعتبار ۱.۷ میلیارد دلار در حال انجام است که با تاکید و پیگیری جدی مدیرعامل شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب، امیدواریم تا سال ۱۴۰۲ به ثمر برسند و خاموش کردن همه‌ی مشعل‌ها در استان‌های خوزستان و کهگیلویه و بویراحمد را به عنوان یک اقدام بسیار ارزشمند در حوزه‌ی مسئولیت‌های اجتماعی و محیط‌زیستی این شرکت، شاهد باشیم.

همچنین برنامه‌هایی را در حوزه‌ی توانمندسازی جوانان بومی دنبال می‌کنیم و در همین راستا طرح‌های مشترکی با سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور و همچنین کمیته امداد امام خمینی در دست پیگیری است.

همچنین در سال آینده بر روی تقویت استارت‌آپ‌ها و کسب و کارهای روستایی و شهری در جوامع پیرامون تأسیسات صنعت نفت تمرکز خواهیم نمود.

اقدامات شرکت ملی نفت ایران در حوزه مسئولیت‌های اجتماعی

به همت مدیریت نظارت بر طرح‌های عمرانی مناطق نفت‌خیز شرکت ملی نفت ایران، دی ماه امسال، تعداد ۴۴ طرح مسئولیت اجتماعی با اعتباری افزون بر ۲۳۲ میلیارد ریال، تکمیل و به دستگاه‌های بهره‌بردار تحویل داده شد.

از میان طرح‌های تکمیل و تحویل شده، یک طرح آموزشی (استان خوزستان)، ۷ طرح ورزشی (۵) طرح در استان بوشهر، یک طرح در استان خوزستان و یک طرح در استان کهگیلویه و بویر احمد)، ۳ طرح بهداشتی (استان خوزستان)، ۲ طرح آبرسانی (استان بوشهر)، ۳۰ طرح هادی (۲۶ طرح در استان خوزستان و ۴ طرح در استان بوشهر) و یک طرح خدماتی در استان سیستان و بلوچستان است.

مدیریت نظارت بر طرح‌های عمرانی مناطق نفت‌خیز همسو با ایفای نقش مسئولیت اجتماعی شرکت ملی نفت ایران، اجرای پروژه‌های آموزشی، ورزشی، بهداشتی، راه، آبرسانی، برق‌رسانی، خدماتی را در مناطق نفت‌خیز و محروم کشور در دستور کار دارد.

امروزه در جوار تأسیسات صنعت نفت فعالیت‌هایی چون احداث معابر و زیرگذر، آسفالت کردن جاده‌ها، ساخت بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها و مدارس و ایجاد امکانات رفاهی همچون باشگاه‌ها و سالن‌های ورزشی و تفریحی و چمن مصنوعی انجام شده و ساکنان مناطق برخوردار از نفت و گاز، همواره از امکاناتی بیش از سایر مناطق که نه توسط سازمان‌های مرتبط بلکه توسط شرکت نفت فراهم شده بود برخوردار می‌شدند و این امر کماکان ادامه دارد.

البته هنوز هم انتظارات از شرکت نفت در میان مردم محلی باقی است با این حال مدیران صنعت نفت نیز همواره برای انجام این مسوولیت تلاش می‌کنند. توجه به محیط زیست بعنوان یک اصل

و تعهد همیشگی و پایدار در صنعت نهادینه شده و کلیه فعالیت‌ها مبتنی بر احترام به طبیعت و حفظ محیط زیست طراحی و اجرا می‌شوند.

اقدامات شرکت ملی مناطق نفتخیز جنوب در حوزه مسئولیت‌های اجتماعی

از اقدامات مهم شرکت ملی مناطق نفتخیز جنوب در حوزه مسئولیت‌های اجتماعی اجرای پروژه‌های مرتبط با بهینه‌سازی مصرف انرژی و کاهش آلاینده‌های هوا در استان خوزستان است. در این راستا طرح جمع‌آوری گازهای مشعل برای نخستین بار در کشور توسط این شرکت در ۴ واحد بهره‌برداری پارسی کلاستر، مارون ۳، مارون ۶ و منصوری اجرایی شده و پروژه‌های مشابه دیگری در سایر مناطق در دست بررسی است.

شرکت‌های بهره‌برداری نفت و گاز تابعه مناطق نفتخیز جنوب شامل کارون، مارون، مسجدسلیمان، آغاچاری و گچساران نیز در کنار مأموریت خطیر خود که تحقق تولید نفت و گاز است، عمل به مسئولیت‌های اجتماعی را از وظایف ذاتی خود دانسته و همواره به آن اهتمام ویژه داشته‌اند. این شرکت‌ها به دلیل مجاورت با شهرها و روستاهای متعدد همواره در این مسیر منشاء خدمات مختلفی در زمینه‌های احداث فضاهای آموزشی، فرهنگی و مذهبی، احداث راه و جاده‌سازی، اشتغالزایی، آبرسانی، مقابله با ریزگردها و محرومیت زدایی بوده‌اند.

دکتر مسعود صفایی مقدم رئیس قطب آموزش مداوم و دبیر شبکه‌ی ملی جامعه و دانشگاه (دفتر خوزستان)

طراحی نظام مسئولیت اجتماعی برای سازمان‌ها مستلزم داشتن یک درک عمیق و موسع از مفهوم مسئولیت اجتماعی است. در این راستا آگاهی از روندهای تاریخی تغییر نگرش‌ها درباره مفهوم مسئولیت اجتماعی مهم است. علاوه بر آن، داشتن یک تحلیل موجه از دلایل و عواملی که باعث این تغییرات شدند نیز از اهمیت شایان برخوردار است.

روند تاریخی: مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها امر جدیدی است که پیش از این جایگاهی در ساختار نهادی و عملکردی سازمان‌ها و شرکت‌ها نداشت. در ابتدا تنها اصل راهنمای نهادها و سازمان‌های اقتصادی و تولیدی در توجه به مسئله مسئولیت اجتماعی پیشینه کردن منافع بود. سلطه نگاه اقتصادی طی یک روند تهاجمی به نهادهای غیر اقتصادی، مثل نهادهای آموزشی و تحقیقاتی نیز تسری یافت. از این رو، این نهادها هم به تدریج به عنوان بنگاههای اقتصادی تلقی شدند. اما این روند، لاقلاً در بسیاری از کشورها، به تدریج ضعیف شد. فرایند تضعیف رویکرد اقتصادی، تحت تاثیر حضور تدریجی یک عامل غیر اقتصادی اما نیرومند و مسبوق به سابقه دراز در تاریخ اندیشه صورت گرفت. این عامل اخلاق و ملاحظات اخلاقی بود. اخلاق و ملاحظات اخلاقی نخست به عنوان ابزاری برای پایدارسازی منافع سازمان در نظر گرفته شد و در مرحله بعد خود تبدیل شد به یک هدف سازمانی که دارای ارزش ذاتی بود. این فرایند بخشی از فرایند کلی تری بود که در بسیاری از حوزه‌های اندیشه طی سه مرحله رخ داد، یونانی‌گرایی یا فلسفه‌گرایی، یعنی سلطه تفکر و منطق فلسفی بر حوزه‌های علمی و فکری، علم‌گرایی، یعنی سلطه منطق علمی، در پی نهضت نوزایی یا رنسانس، و سپس بازگشت مجدد به فلسفه و تفکر فلسفی، با ظهور جریان‌های نوافلاطون‌گرایی و نوارسطوگرایی با محوریت فضیلت‌های اخلاقی.

مبانی نظری رویکردهای مسئولیت اجتماعی: ۱- مبنای اقتصادی و عمل‌گرایانه:

شرکت‌ها و سازمان‌ها به تدریج متوجه شدند که تضمین موفقیت بلندمدت و پایدار، نیازمند توجه بیشتر به حل مسائل و مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی مردمی است که به نحوی با فعالیت‌های شرکت در ارتباط هستند. اینان بر این باور بودند که بی‌توجهی به این عامل می‌تواند نقش بازدارنده‌ای در کارآیی سازمان داشته و منافع سازمان را دچار

خداوند نماید. این مسئله می‌تواند با وقوع چالش‌های اجتماعی بر علیه سازمان رخ نماید. به همین سبب، شرکت‌های بزرگ و موفق توجه به تاثیرات اجتماعی و زیست محیطی کارکردهای خود را در اولویت قرار دادند و روز به روز سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی به منظور راضی نگه داشتن ذی‌نفعان را افزایش دادند. اما این نگاه صرف اقتصادی به دلیل فقدان مایه‌های اخلاقی منجر شده به نگاه‌های از بالا به پایین. فعالیت‌های ناظر به انجام مسئولیت اجتماعی متأسفانه غالباً همراه بود با عدم رعایت شئون انسانی ذی‌نفعان

۲- مبنای اخلاقی و ذات‌گرایانه:

مشاهده‌کاستی‌های مبنای اقتصادی مسئولیت اجتماعی ما را می‌دارد تا با محور قرار دادن گفتمان فضیلت‌گرایی رویکرد عمیق‌تر و با ثبات‌تری را برای مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها تدوین نماییم. این ایده بر مبنای قائل بودن به جوهر اخلاقی دانش و همه فعالیت‌های دانشی استوار است و همه فرایندهای تولیدی و مدیریتی که توسط شرکت‌های صنعتی و علمی صورت می‌گیرد را واجد جوهر اخلاقی می‌داند. از همین روست که چه از لحاظ ماهوی و چه از لحاظ کارگری، قائل به درهم‌تنیدگی وجوه مادی و معنوی نهادهای علمی و اجتماعی است. در این چارچوب نظری مفاهیم اخلاقی مثل خیر اجتماعی و الزام‌های اخلاقی از اجزای جدایی‌ناپذیر ساختاری و عملکردی سازمان‌ها و شرکت‌ها می‌شوند.

همچنین، نظام سیاست‌گذاری مسئولیت‌های اجتماعی که بر اساس این چارچوب نظری طراحی شده باشد، انجام فعالیت عام‌المنفعه و خدمت‌رسانی به مردم بومی و حفظ محیط زیست منطقه را از جمله وظایف ذاتی شرکت دانسته، و موفقیت حقیقی شرکت را در گرو انجام این وظایف می‌داند. مهمتر این که انجام این خدمات در فضایی سرشار از اخلاق‌گرایی صورت می‌گیرد و نگاه "کمک از بالا به پایین"، که پیامد نگاه عملگرایانه و اقتصادی صرف به مسئولیت اجتماعی شرکت بود، جای خود را به کمک شرکت به خود و در جهت پالایش و بهسازی و تقویت درونی شرکت تلقی می‌کند. این رویکرد به تحقق خیر اجتماعی، موفقیت شرکت، پایداری منافع، و رضایتمندی جامعه و سازمان و جامعه اخلاقی می‌انجامد.

بنابراین، چارچوب نظری فضیلت‌محور و ذات‌گرایانه طراحی نظام مسئولیت اجتماعی سازمان آب و برق خوزستان در نظر گرفته می‌شود. این نگاه در لابلای تمامی مراحل سیاست‌گذاری مسئولیت اجتماعی مد نظر قرار می‌گیرد.

دکتر یداله مهرعلی‌زاده

عضو قطب آموزش مداوم دانشگاه شهید چمران اهواز

مدیر عامل شرکت فر تاک صنعتی سازمان مدیریت صنعتی خوزستان و مجری طرح مسئولیت اجتماعی سازمان آب و برق خوزستان

مسئولیت اجتماعی یک حوزه گسترده با ابعاد اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه است. یکی از مهمترین بخش‌های مسئولیت اجتماعی متعهد بودن به صیانت از زندگی و توسعه پایدار نسل کنونی و آینده است.

اهمیت حفاظت محیط زیست و اعمال معیارهای زیست محیطی به تدریج و با روند افزایشی در دو دهه اخیر مورد توجه قرار گرفته است. حدود ۲۶ سال از مصوبه مورخ ۱۳۷۳ شورای عالی حفاظت محیط زیست در خصوص الزام تهیه گزارش ارزیابی محیط زیستی برخی از طرح‌ها و پروژه‌های توسعه‌ای توسط مجریان می‌گذرد. در طول این مدت علاوه بر تثبیت جایگاه قانونی فرآیند ارزیابی محیط زیستی در کشور و افزایش تعداد طرح‌ها و پروژه‌های مشمول ارزیابی محیط زیستی از ۷ عنوان به ۵۱ عنوان طرح و پروژه، تعداد گزارش‌های ارزیابی در طول سال‌های اخیر افزایش چشمگیری داشته است. به طوری که در طول این ۲۶ سال بیش از ۱۷۰۰ گزارش ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های مختلف تهیه و مورد بررسی و تصمیم‌گیری قرار گرفته است. اکنون پس از گذشت ۲ دهه از شروع فرایند ارزیابی محیط زیستی در ایران وقت آن رسیده است که این فرایند ۲۶ ساله در کشور و استان خوزستان مورد کالبد شکافی قرار گرفته و نقاط ضعف و قوت آن بر اساس یک آسیب‌شناسی علمی مورد شناسایی قرار گیرد.

مسئولیت اجتماعی ریشه در مباحث توسعه پایدار دارد: جوهره توسعه پایدار در این مفهوم است که از منابع طبیعی به نحوری بهره برداری شود که دسترسی به نسل‌های آینده به این منابع با هیچ محدودیتی مواجه نگردد.

آلودگی بر هر سه رکن اصلی محیط زیست یعنی آب، هوا و خاک مطرح است. و اثرات آلودگی به صورت دو فاکتور اصلی طبیعی (آب و خاک و هوا) و انسانی (تولید کننده آلودگی‌ها) قابل بررسی است.

استان خوزستان به واسطه استقرار صنایع بزرگ همچون نفت، گاز، پتروشیمی، فولاد و کشاورزی یکی از قطب‌های مهم صنعتی در کشور است. شرایط استقرار چنین صنایعی به طور طبیعی مولد آلودگی‌ها و چالش‌های زیست‌محیطی است. بویژه روند توسعه این صنایع هماهنگ با مطالعات آمایش سرزمین استان و فرایندهای توسعه پایدار نبوده است. البته اقدامات نسبت خوبی در صنایع استان برای صیانت از محیط زیست صورت گرفته است ولیکن هنوز تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیادی هست.

حوزه‌های مختلفی در معرض تهدیدهای زیست‌محیطی قرار گرفته است. یکی از این حوزه‌های مهم بخش منابع و مصارف آب استان است. مطالعات انجام شده توسط مشاورین نشان می‌دهد برداشت‌های بی‌رویه آب از سرچشمه‌ها و همچنین ایجاد سدها معضلات زیست‌محیطی عدیده‌ای در استان خوزستان ایجاد کرده است. مهمترین معضل عدم توازن بین منابع و مصارف استان است.

شرایط عمومی و منابع آبی استان

بررسی منابع آلاینده آب (محیط زیست)

مسائل زیست‌محیطی منابع و مصارف آب استان

عدم تعادل‌های محیط زیستی

تهدیدهای گسترده‌ای از منظر مسئولیت اجتماعی در استان خوزستان بواسطه اجرای طرح‌های نامطلوب عمرانی و توسعه‌ای در بخش‌های صنعتی ظاهر شده است. تهدیدهایی نظیر:

محدودیت روزافزون کمیت و کیفیت آب‌های سطح استان

عدم تامین حقایق زیست‌محیطی تالابهای شادگان و هور العظیم

بیابانی بودن بخشی از مساحت استان و روند رو به افزایش آن

آلودگی هوای برون مرزی ناشی از ناشی از ریزگردها و انتقال آن به استان

پایین بودن راندمان آبیاری در بخش کشاورزی و تلفات بالای آب در مصارف کشاورزی

افزایش روزافزون و استفاده غیر منطقی از کودها و سموم شیمیایی در بخش کشاورزی

وجود میادمی نفتی در سطح استان و الودگی‌های آنها

وجود پتروشیمی‌ها و مجتمع‌های بندری عظیم در سواحل استان و ضعف در ایجاد

تکنولوژی کنترل آلودگی در ورود فاضلابهای آنها به محیط آبی

وجود اسکله‌های نفتی و تردد بالای شناورها در منطقه که سبب الودگی محیط آبی و

خطرات زیست‌محیطی می‌گردد

اجرای طرح‌های متعدد انتقال آب از سرشاخه‌های رودخانه‌های استان به دیگر مناطق

کشور

پساب‌های کشاورزی و صنعتی: بررسی آلاینده‌های زیست محیطی منابع آب از جمله بی‌توجهی بررسی‌های زیست محیطی استان بخش‌های کشاورزی، مصارف شهری و روستایی و بخش صنعت و معدن و ... در ایجاد آلاینده‌ها و شناسایی نقاط و محدوده‌های مسئله دار بر اساس یافته‌های موجود و همچنین بررسی سایر مسائل زیست محیطی نظیر فرسایش، آبخیزداری، آلودگی خاک، هوا و تالابها در حد ممکن برای پوشش استان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نهایتاً عدم تعادل‌های زیست محیطی در حد کلان و مرحله مطالعات طرح ارائه شده است.

معطل ورود پساب‌های ورودی به رودخانه کارون وجود دارد. به دلیل ضعف‌های سیستم فاضلاب استان خوزستان معضل اساسی در این زمینه وجود دارد. البته برای شهرهای آبادان، خرمشهر، شادگان، بندر امام و ماهشهر تصفیه‌خانه‌هایی در حال ساخت است و از پیشرفت فیزیکی ۹۰ درصد برخوردار هستند که این نویدبخش است.

به گفته کارشناسان سازمان محیز زیست استان خوزستان برنامه‌های خوبی در صنعت نیشکر در دست اقدام است اما اجرای برنامه شرکت کشت و صنعت نیشکر در دهه ۷۰ در حال حاضر نمی‌توان از پروژه‌ای که ۳۰ سال پیش انجام شده، دفاع نمود و در شرایط فعلی توسعه نیشکر به عنوان یک واقعیت صنعتی در استان وجود دارد و باید ما تلاش کنیم که اثرات سوء زیست محیطی این طرح را کاهش دهیم.

درصد پساب برگشتی به آب‌های زیرزمینی و سطحی در شهرها تابعی از وضعیت دفع فاضلاب شهری و میزان شبکه فاضلاب احداثی و درصد تحت پوشش شبکه می‌باشد. در شهرهایی که دارای شبکه دفع فاضلاب هستند بخش عمده فاضلاب وارد آب‌های سطحی می‌گردد. در شهرهایی که دارای زمین‌های با شیب کم و آبرفت عمیق هستند در صورت عدم وجود شبکه فاضلاب، تمامی فاضلاب وارد آب‌های زیرزمینی می‌گردد. در اکثر شهرهای استان خوزستان حالت بینابینی وجود داشته و بخشی از فاضلاب وارد آب‌های سطحی و مابقی وارد آب‌های زیرزمینی می‌شود.

در زمان استقرار صنایع الوده کننده در شهرهای استان بویژه اهواز این صنایع در دهه ۵۰ فاصله زیادی با شهر داشته‌اند ولی به دلیل عدم اجرای برنامه‌های شهری و توسعه نامتوازن، این صنایع در محدوده شهر قرار گرفتند و در قانون هم دیده شده تا صنعتی که دارای آلودگی هستند از محدوده شهر خارج شوند و در مناطقی که مورد تایید سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد، مستقر گردند.

صنعت نفت یکی از چالش‌های زیست محیطی استان خوزستان محسوب می‌شود و استان خوزستان از لحاظ زیست محیطی در این خصوص رنج می‌برد و این واقعیت اجتناب ناپذیر است که باید گفته شود. سوخت‌های هیدروکربن‌ها ناشی از

فلرهای نفتی، مضرات زیادی برای استان دارد و برای مهار و کاهش اثرات این فلرها در حوزه محیط زیست پیگیری‌های زیادی صورت پذیرفته که منجر به اجرای طرح‌هایی همچون طرح آماک که جمع‌آوری گازهای همراه نفت به عنوان مواد اولیه و خوراک در طرح‌های صنعتی می‌باشد، کلید زده شده است و قرارداد سه میلیارد دلاری برای کاهش آلودگی‌های زیست در نظر گرفته شده که بخشی از این قرارداد بین وزارت نفت و شرکت هلدینگ خلیج فارس جهت جمع‌آوری و ارسال به پتروشیمی مارون و بیدلند ۲ بسته شده است.

مدیریت پسماندهای شهری در استان وضعیت ناپهنجاری دارد.

ریزگردها: اقدامات انجام شده در زمینه مقابله با گرد و غبار اما هنوز جای کار زیادی وجود دارد.

سرانه فضای سبز، مواد آلاینده هوا ناشی از سوخت‌های فسیلی و نسبت آن به فضای سبز در شهرهای استان نگران کننده است.

مهمترین مشکلات ملی و استان خوزستان در حوزه مسئولیت اجتماعی با مولفه‌هایی مانند بخش اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه و محیط زیست نیازمند توجه خاص است. با توجه به فرآیند بیست‌ساله ارزیابی محیط‌زیستی در کشور و واکاوی آن، این نتیجه حاصل می‌شود که علی‌رغم بهبود وضعیت جایگاه حقوقی و قانونی ارزیابی محیط‌زیستی در فرآیند برنامه‌ریزی کشور در طول سال‌های اخیر هنوز این فرآیند در کشور و استان خوزستان دارای نقص‌های فراوانی است و آن طور که باید و شاید می‌توانست کارایی لازم و اثربخشی را در جریان توسعه کشور داشته باشد، نداشته است. آنچه ما در حال حاضر شاهد وضعیت محیط‌زیست کشور می‌باشیم، باید اذعان نمود که با این همه تهیه گزارش ارزیابی محیط‌زیستی (در حدود ۱۷۰۰ گزارش) و بررسی‌های کارشناسی و تصمیم‌گیری در خصوص آنها، چرا شاهد انواع معضلات محیط‌زیستی از جمله آلودگی هوا در کشور به خصوص کلان‌شهرها، آلودگی آب در رودخانه‌ها و سواحل، وجود بیلان منفی آب در کل کشور و خوزستان، خشک شدن تالاب‌های مهم، آلودگی خاک و تشدید فرسایش و بسیاری موارد دیگر، هستیم. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ضعف‌های عمده در بخش قوانین و مقررات، مشاورین محیط‌زیست، کارشناسان، مجریان و کارفرمایان و ضعف‌های ساختاری در سازمان محیط‌زیست و دستگاه‌های اجرایی کشور و خوزستان و همچنین ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استان‌ها از نظر اجرایی وجود دارد.

با توجه به آسیب‌شناسی فرایند ارزیابی محیط‌زیستی در استان خوزستان مساله مسئولیت اجتماعی مورد غفلت قرار گرفته است. چند راهکار ملی و استانی و محلی جهت حل معضلات موجود پیشنهاد می‌گردد:

تدوین قانون جامع ارزیابی محیط‌زیستی که هم ارزیابی اثرات محیط‌زیستی (EIA) (Environmental Impact Assessment) را پوشش دهد و هم ارزیابی راهبردی محیطی (SEA)

پیگیری نظام جامع مهندسی محیط‌زیست به منظور ایجاد شبکه منظم تهیه مطالعات ارزیابی، بررسی، پایش و نظارت محیط‌زیستی طرح‌ها و پروژه‌ها

تشکیل کارگروه ملی ارزیابی محیط‌زیستی با حضور متخصصین، محققین به منظور سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در راستای سیاست‌های توسعه پایدار

اجرای طرح توانمندسازی نظام ارزیابی محیط‌زیستی کشور با مشارکت کلیه دستگاه‌های اجرایی، مشاورین و متخصصین مربوطه

با توجه به مطالعه سیر تحول قوانین کشور در حوزه ارزیابی و مطالعات کتابخانه‌ای معضلات محیط‌زیستی در استان خوزستان شامل مواردی مانند: در نظر نگرفتن آمایش سرزمین و ارزیابی راهبردی محیط‌زیست (SEA) در روند تصمیم‌گیری‌های توسعه و فشار سیاسی نمایندگان برای اجرای طرح‌های فاقد توجیه آمایش سرزمین در شمال، جنوب و شرق و غرب و مرکز استان، ضعف در قوانین، روابط مالی فساد آور و مشکلات ساختاری و نبودن ظرفیت‌های مناسب سازمان از جمله مهمترین آسیب‌های اثرات محیط‌زیستی در ایران و استان خوزستان نیازمند توجه ویژه از سوی قوه قضاییه است.

موضوع مهم پایش در محیط‌زیست یا انجام نمی‌شود و یا بسیار ضعیف است. لازم است که برنامه‌های پایش توسط ادارات کل و استانی در نظر گرفته شود و از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، هیدرولوژی و شیمیایی و ... با زمان‌بندی صحیح انجام گیرد همچنین پایش زیست محیطی نیازمند تشکیلات سازمانی، برنامه زمان‌بندی و بودجه‌بندی است و سازمان حفاظت محیط‌زیست در این زمینه مناسب عمل نکرده است. گزارشات فعلی ارزیابی محیط‌زیستی حداقل کیفیت لازم را ندارند. مشاوران ارزیابی ما به سمت مسائل فنی پیش نرفته و با آسان شدن مسیر ثبت شرکت‌های مشاوره ارزیابی، کاهش سطح کیفی در مشاوران رخ داده و در نتیجه سطح‌بندی مشاوران بی‌معنی شده است.

مشکلات فرآیندهای اخذ مجوز برای احداث واحدهای صنعتی با ناکارآمدی، بخش خصوصی را ضمن تحمیل زیان تشویق به قانون‌گریزی می‌کند.

✚ ضرورت دارد ردیف بودجه‌ای در بسیاری از سازمانهای ملی و استانی در زمینه مسئولیت اجتماعی در قانون بودجه ملی پیش بینی شود.

✚ همکاری سازمان برنامه و بودجه در خصوص اختصاص درصدی از هزینه طرحهای عمرانی به مساله مسئولیت اجتماعی سازمان آب و برق و بازرنگری آیین نامه‌های مرتبط با موافقت نامه‌های پروژه‌های عمرانی مربوطه اهمیت دارد.

✚ هماهنگی استانی در ایجاد یک صندوق مسئولیت اجتماعی برای مشارکت همه دستگاههای اجرایی و برنامه ریزی طرحهای بزرگتر و مهمتر در زمینه مسئولیت اجتماعی اولویت دارد.

✚ از مهمترین اولویت‌های مرتبط با تحقق آرمانهای مسئولیت اجتماعی در استان خوزستان یک برنامه راهبردی در زمینه مسئولیت اجتماعی در سطح استان که جایگاه بخش دولتی و خصوصی و تعاونی در آن پیش بینی شده باشد.

✚ **قطب آموزش مداوم دانشگاه شهید چمران اهواز**

قطب آموزش مداوم

دانشگاه شهید چمران اهواز

